

TUTUKLAMALARDA MAKUL SÜRE KOŞULLARI AŞILMIŞTIR.

Değerli katılımcılar, sevgili meslektaşlarım, kıymetli konuklar,

Ülkemiz hiç kuşku yok ki bir Hukuk Devleti'dir. Hukuk Devleti olma niteliğini de sonsuza kadar sürdürecektir. Bu konuda Anayasal Kurumlar "*Hukuk Devleti*" ilkesinin koruyuculuğu ve kollayıcılığı görevini de aksatmadan her koşulda yerine getirmelidirler. Avukatlık Kanununun Barolara verdiği yetki ve sorumluluk gereği ülkemizdeki hukuki uygulamalar sebebiyle bu panelin yapılması ve sonuçlarının tüm kamu oyu ile paylaşılması gerekmiştir.

Evet Ülkemiz Bir Hukuk Devleti'dir. Zaman zaman bu ilke aşındırılmak istense de. kimi yasa ve uluslararası sözleşmelerle tanınmış ilkeler ve yükümlülöklere uyulmasa da *Hukuk Devleti* ilkesi ışığında yasalara uygun olarak yargılama faaliyetleri sürdürölmeli ve *Hukukun Üstünlüğü* ilkesi pekiştirilmeli ve her düzeyde kurumsallaştırılmalıdır.

Bu nedenle de insan temel hak ve özgürlüklerini sınırlandıran tutuklulukta geçen sürelerin makul olup olmadığı, bu makul sürelerin aşılıp aşılmadığı konusunda titizlik gösterilmelidir.

Kamuoyunca adı bilinen ve dalga dalga operasyonlarla tutuklu şüpheli sayısı gittikçe artan binlerce sayfalık iddianamesi ve yüzlerce klasör kanıtları ile hem ülke ve hem de dünya kamuoyunu yakından ilgilendiren bir davada ve ucu açık soruşturmada bugün makul süreler aşılmış ve hem Anayasa hem de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri ihlal edilmiştir. Anayasanın 19. Maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 5/3. Maddesi bu aykırılıkların kolayca ihlal edildiğinin anlaşılmasını sağlayacaktır.

Bir soruşturmada halen tutuklularla ilgili davaların uzun süre açılmamış olması, şüphelilerin bu uzun sürede yeterince somut ve açık bir biçimde hangi fiil ve hangi eylem nedeniyle suçlandıklarını dahi bilememiş olmaları bu kişilerin haksızlığa uğradıkları savlarını haklı çıkarmaktadır

CMK 102. Madde tutukluluk süreleri için 6 aylık ve 2 yıllık iki ayrı süreyi düzenlemektedir. Bunlardan biri Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanına girmeyen diğeri ise giren işlerle ilgilidir Bu süreler somut değil soyut sürelerdir. Üstelik bu sürelerin zorunlu hallerde uzatılabileceğı de yasada düzenlenmiştir. İlk bakışta bu adı bilinen davanın Ağır Ceza Mahkemesinin görev alanında olması nedeniyle tutukluluk sürelerinin bu denli uzun olması yasaya uygun gibi görünebilir. Ama burada dikkat edilmesi gereken iki önemli ve hassas nokta vardır Bunlardan birincisi; Soruşturma sırasındaki tutukluluk durumunun bu denli uzun tutulmasının makul süreyi çoktan aşmış olması, ikincisi ise, CMK 100 maddenin düzenlediğı biçim ile birlikte uygulamanın diğeri söyleyişle hem yasa hükmünün ve hem de uygulamanın açıkça AİHS'in 5/3 ve 6. Maddelerine açıkça aykırılık oluşturmasıdır. Bilindiğı gibi Anayasanın 19. Maddesi tutuklama için "kuvvetli belirti" koşulundan soz etmekte CMK m. 100 ise "kuvvetli şüpheli" aramaktadır. Kimileri kuvvetli şüpheli ile kuvvetli belirtiyi aynı anlamda görse bile aslında bu iki kavram arasında büyük farklar vardır. "Kuvvetli Belirti" sözcüğünün içinde "kanıt" da bulunmaktadır Şüphelinin suç işlediğine ilişkin somut olgular yoksa atılı suçta göre düzenlenmiş bulunan cezanın ağırlığı tutuklama bakımından asla önem taşıyamaz.

Bu haliyle CMK.100. madde Anayasanın 19. Maddesine aykırıdır Ayrıca İnsan Hakları Sözleşmesinin 5/3. Maddesi temelde bireyi devletin kişi özgürlüğüne yönelik

keyfi müdahalelerine karşı koruyan ve güvence altına alan uluslararası bir sözleşme maddesidir

AİHM kararlarına göre tutuklulukta geçen sürenin makul olup olmadığı ve bu makul sürenin aşılıp aşılmadığı hayati önem arz etmektedir. Ve bu da soyut değil somut olayın özelliklerine göre değerlendirilecektir. Burada ulusal adli mercilerin, sanığın tutuklanması ve tutukluluk halinin sürdürülmesini meşru gösteren nedenler ile sanık ya da şüphelinin salıverilme taleplerine ilişkin olarak verilen kararlardaki gerekçelerin tutarlılığı öne çıkmaktadır. Adli mercilerce belirtilen tutukluluk gerekçelerinin yeterli ve geçerli olması durumunda da ikinci aşama devreye girecek ve ulusal adli mercilerin soruşturmayı yürütmede gerekli sürati gösterip göstermedikleri araştırılacaktır.

Ayrıca ; Tutuklu kişinin maddi, ahlaki ve sosyal durumu, soruşturma ve yargılamanın gecikmesine neden olup olmadığı, olayın soruşturulmasındaki güçlüklerin gecikmeye neden olup olmadığı, olayın karmaşıklığı, soruşturmanın yürütülme tarzı, soruşturma makamlarının tavrı, bu makamların olayı ele alırken gösterdikleri tarafsızlık, özen ve soruşturmayı organize etme tarzlarındaki nesnellik, Yargısal makamların tavrı, yargılama sürerken salıverme talepleri için yapılan başvuruları ele alırken ve yargılamayı tamamlarken ileri sürdükleri gerekçelerin somut ve tatmin edici bulunup bulunmadığı da baş vurulduğunda AİHM tarafından inceleme ve irdeleme konusu yapılacaktır.

Öğretide genellikle üç tür şüpheden söz edilmekte; bir konunun suç oluşturması nedeniyle gerçeği araştırmaya başlamak için **basit şüphe**: iddianame düzenleyerek dava açabilmek için kanıtların da var olması halinde **yeterli şüphe**: sanığın tutuklanmasını gerektirecek kadar somut kanıt varsa **kuvvetli şüphe** arandığı belirtilmektedir. Anayasanın 19. Maddesindeki kuvvetli belirtiyi, kuvvetli şüpheye indirgeyecek olsak bile sanığın tutuklanması için bir davanın açılması için aranan kanıtlardan daha güçlü kanıtların varlığı gerekmektedir. Bu konularda bir oranlama yapmak gerekirse: **Basit şüphe**, düşük oranlı şüphedir, **yeterli şüphe**, % 90'dan az olmayan bir oran içerir. **Kuvvetli şüphe** ise % 90-100 arası bir oranı kapsamaktadır. Tüm bu ölçütler göz önüne alındığında tutuklananlar nesnel nedenlere dayanmayan, tamamen öznel ve yetersiz kanıtlarla tutuklandıkları iddiasındadırlar ve burada makul sürelerin aşıldığı görülmektedir

Sonuç olarak; Ülkemizdeki uygulamalar ve CMK 'daki tutuklama kurumu bu denli ihlallere yol açacak yoğunlukta ve şekilde kullanılmamıştır. Yukarıda belirtilen ve tutuklama süreleri ile olduğu kadar gözaltı yöntemleri ile de ülkede geniş tepkilere yol açan bir soruşturmanın geline bu aşamasında **KESİNLİKLE MAKUL SÜRELER AŞILMIŞTIR**. Hele hele tutuklanan bu insanların tutukluluk sonrasında sağlıkları bozulur ve tedavileri için tahliye edilmeleri zorunlu hale gelir de edilmeyerek yaşamlarının kaybı noktasına gelirse artık insani değerler ön plana geçer ve bu durum hem devlete hem de yargı mensuplarına sorumluluklar yükler. Somut olayda Tutuklamanın CMK da sayılan bir önlem olduğu göz ardı edilmiş ve tutuklama artık bir İNFAZA dönüştürülmüştür. Uzun süreli tutuklamalardan sonra mahkemelerce Beraat kararları verilmesi halinde bu denli uzun tutuk sürelerinin nasıl izah edileceği ayrı bir sorun ve izahı güç bir durum yaratacaktır.

Nitekim görev yapan yargıçlarımız bu baskıyı hissettiklerini ifade etmektedirler.

Bu da Yargının içine girdiği ayrı bir sorun olarak karşımızda durmaktadır BU DURUM YARGI BAĞIMSIZI İĞINA YAPILAN ELATMANIN DOĞAL SONUCUDUR

İstanbul Barosu , Savunma mesleğinin örgütlü gücü olarak yasaların kendisine verdiği Hukukun Üstünlüğünü ve hukuk Devleti İlkesini koruma ve kollama görevi ile Ülkemizin bu sorununu bir an önce ANAYASAYA, İNSAN HAKLARI

SÖZLEŞMESİNE VE HUKUK DEVLETİ İLKESİNE uygun olarak çözmelerini MASUMİYET İLKESİNE VE ADİL YARGILANMA İLKESİNE UYULMASINI ve GEÇİCİ BİR KORUMA ÖNLEMİ OLMASI GEREKEN TUTUKLAMANIN, ÖZGÜRLÜKLERİ BAŞINDA SINIRLAYAN BİR YAPTIRIM NİTELİĞİNE DÖNÜŞMESİNE VE İNSAN HAYATINI SONLANDIRAN BİR NOKTAYA GELMESİNE SON VERİLMESİNİ istemektedir.

Av.Muammer AYDIN
İSTANBUL BAROSU BAŞKANI